

Advies over bosgeelster in het gestroomlijnd landschap Molenbeek - Serskampse beek

Adviesnummer: **INBO.A.3770**
Auteur(s): **Wouter Van Landuyt**
Contact: **Lieve Vriens (lieve.vriens@inbo.be)**
Kenmerk
aanvraag: **e-mail van 27 februari 2019**
Geadresseerden: **Provincie Oost-Vlaanderen**
Dienst Milieubeleidsplanning, Milieuondersteuning &
Natuurontwikkeling
T.a.v. Didier Van Brussel
Woodrow Wilsonplein 1
9000 Gent
didier.van.brussel@oost-vlaanderen.be

Dr. Maurice Hoffmann
Administrateur-generaal wnd.

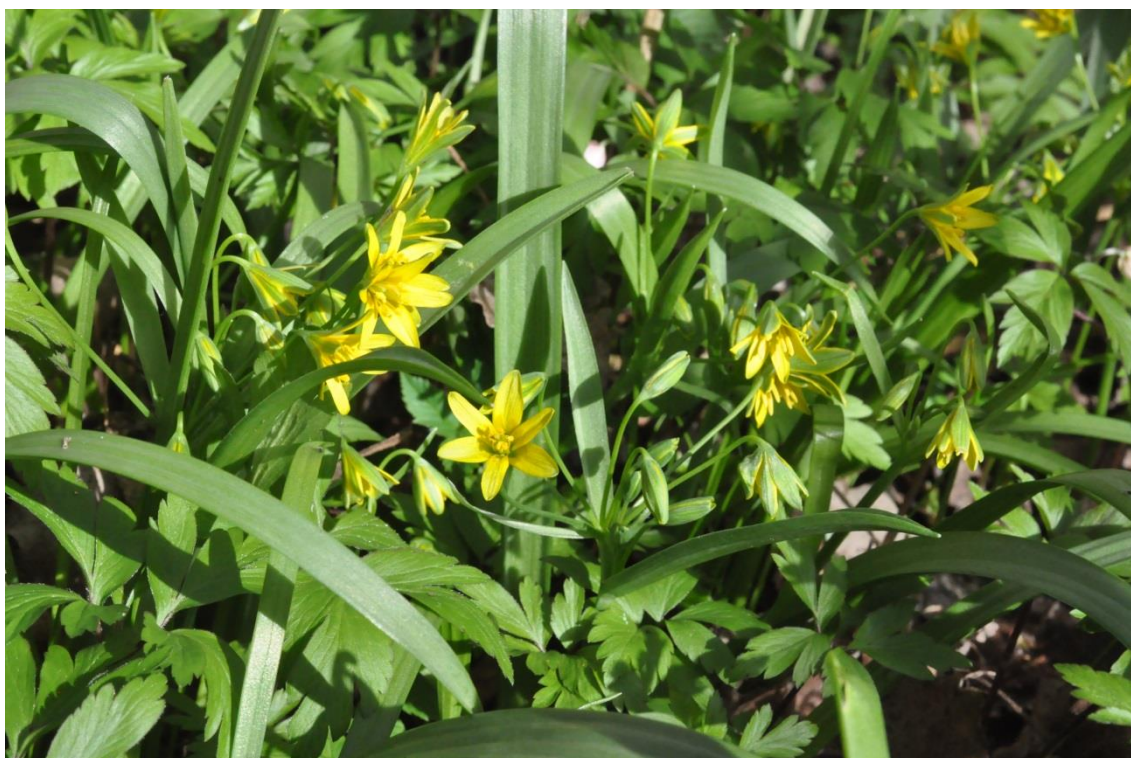
Aanleiding

Het versterken van natuurverbindingen en het beheer van de waterlopen zijn decretale taakstellingen van de provincies. Met het project Gestroomlijnd Landschap wordt werk gemaakt van de versterking van natuurverbindingen, een betere waterhuishouding en de herwaardering van waterlopen in het landschap. Voor het gebied Molenbeek-Serskampse beek werd een actieprogramma opgesteld. Dit bestaat onder andere uit een reeks van soortbeschermingsacties. Een van de doelsoorten betreft de bosgeelster die slechts hier en daar in het projectgebied voorkomt.

Vraag

1. Welke beheermaatregelen zijn gunstig voor bosgeelster?
2. Hoe kunnen de populaties uitbreiden langsheen de Molenbeekvallei?

Toelichting

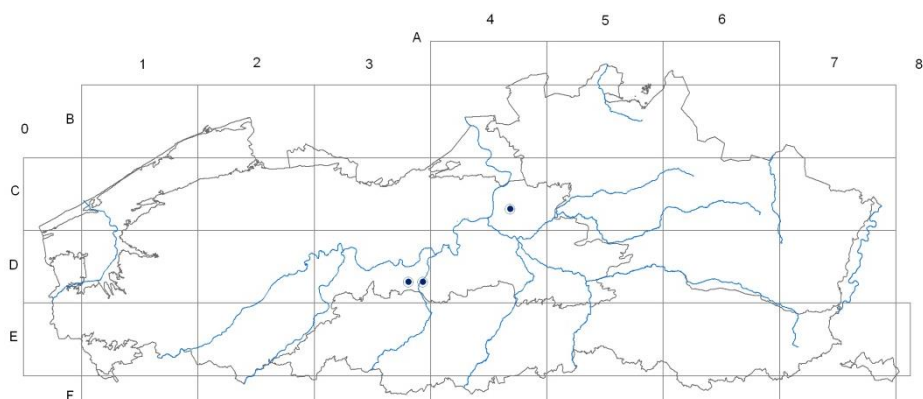
Figuur 1: Bosgeelster op een oeverwal van de Molenbeek in het bosje 'Wijmenier' te Impe (foto: Wouter Van Landuyt, 5-3-2019).

1 Bosgeelster in Vlaanderen

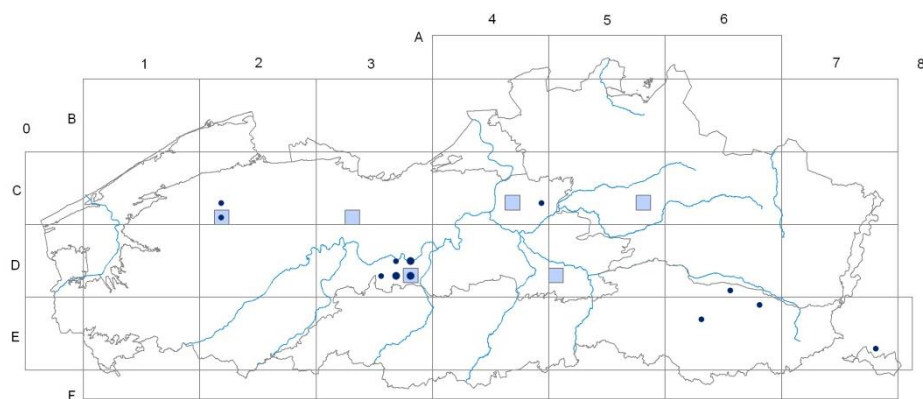
1.1 Verspreiding

Bosgeelster is een uiterst zeldzame soort in Vlaanderen en is dit ook steeds geweest (zie Figuur 2 en Figuur 3). Het zwaartepunt van haar verspreiding bevindt zich in Oost-Vlaanderen in enkele beekvalleitjes op het grondgebied van de deelgemeenten Hofstade,

Lede, Wanzele, Serskamp en Wichelen. Met name de Molenbeekvallei die deze deelgemeenten doorsnijdt herbergt de meeste vindplaatsen.

Figuur 2: Vindplaatsen van bosgeelster in Vlaanderen in de periode 1800-1938 (Van Landuyt et al., 2006).

Figuur 3: Vindplaatsen van bosgeelster in Vlaanderen in de periode 1939-1971 (lichtblauwe vierkanten) en de periode 1972-2004 (donkerblauwe bollen) (Van Landuyt et al., 2006).

1.2 Ecologie

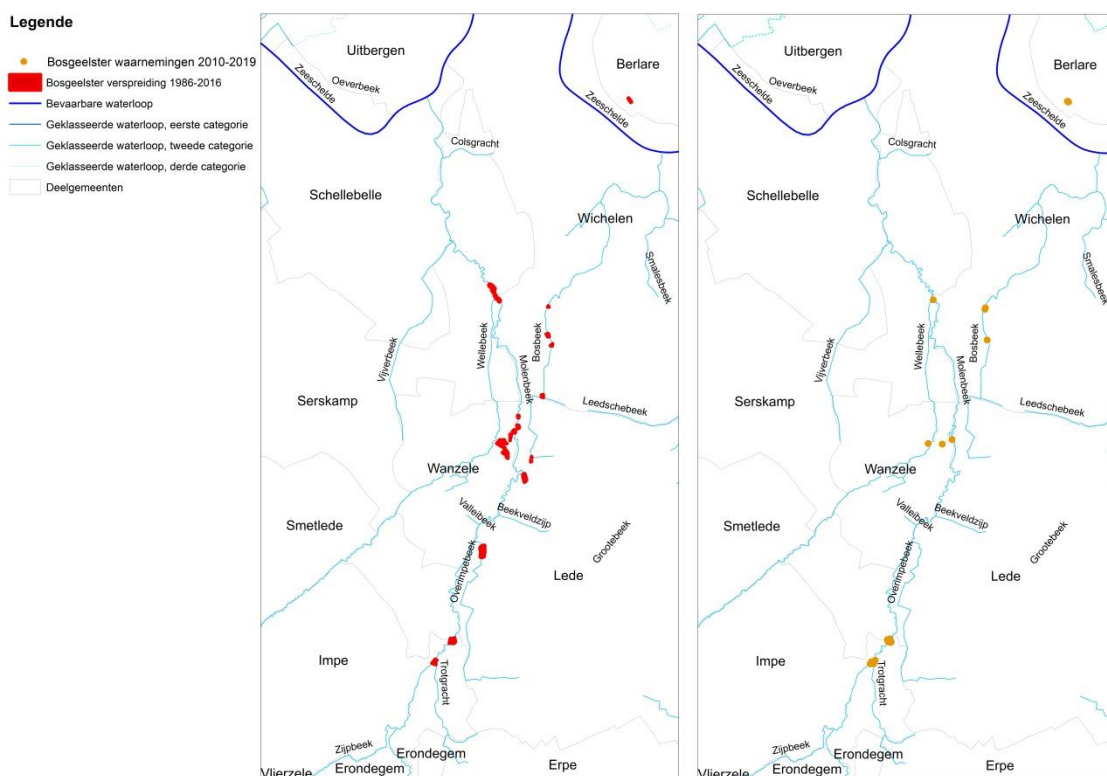
Bosgeelster groeit in Vlaanderen op de oeverwallen van beekbegeleidend loofbos. Vaak staat ze op de overgang van de oeverwal naar de nattere plekken die frequenter onder water staan. Soms wordt ze ook gevonden in graslanden op oeverwallen. Ze staat overwegend op vochtige standplaatsen, maar zeker niet op plaatsen die langere periode onder water staan (Van den Bremt, 2006). Verbreiding van de soort gebeurt met zaden die relatief zwaar zijn en door mieren getransporteerd worden. Verbreiding door stromend water en overstromingen speelt wellicht ook een rol gezien de soort vooral op oeverwallen voorkomt.

2 Bosgeelster in het gestroomlijnd landschap Molenbeek – Serskampse beek

2.1 Regionale verspreiding

Bosgeelster is al zeer lang gekend in de omgeving van het projectgebied van het gestroomlijnd landschap Molenbeek – Serskampse beek. Reeds in overzicht van de flora van de omgeving van Gent, Dendermonde, Aalst en Brussel (Roucel, 1792) wordt bosgeelster vermeld van het 'Sasboske' ergens tussen Aalst en Lede, net ten oosten van het

projectgebied. Eind 20ste eeuw werd in het huidige projectgebied van het gestroomlijnd landschap Molenbeek – Serskampse beek een systematische inventarisatie uitgevoerd van de vindplaatsen van bosgeelster (Stemgée, 2000). De vindplaatsen uit deze inventarisatie werden regelmatig aangevuld tot 2016 en worden weergegeven in Figuur 4. Eveneens in Figuur 4 zijn de losse gegevens uit de databank waarnemingen.be uit de periode 2010-2019 weergegeven. Deze losse waarnemingen zijn niet zomaar vergelijkbaar met de meer systematische inventarisatie. Om trends in de verspreiding te kunnen bepalen zou de inventarisatie moeten overgedaan worden of zouden op zijn minst de locaties waar bosgeelster na 2010 niet meer werd waargenomen, opnieuw bezocht moeten worden. Op dit ogenblik zijn er geen harde aanwijzingen dat het aantal vindplaatsen sterk zou zijn afgenomen.

Figuur 4: Vindplaatsen van bosgeelster binnen het projectgebied van het gestroomlijnd landschap Molenbeek – Serskampse beek. Links de percelen met bosgeelster op basis van een systematische inventarisatie door Daan Stemgée gedurende de periode 1986-2016, rechts de verspreidingsgegevens op basis van losse waarnemingen uit de databank waarnemingen.be uit de periode 2010-2019 (INBODATAVR-213, 13-05-2019).

2.2 Lokale bedreigingen bosgeelster

De groeiplaatsen in het projectgebied zijn gelegen in kleine en versnipperde bosjes en af en toe in smalle bermen. Het zijn vaak erg kleine lokale populaties. Dit maakt hen erg kwetsbaar voor verstoringen zoals het dumpen van baggerspecie op de oeverwal bij het ruimen van de beken. Ook het storten van tuinafval in de bosranden kan lokaal zorgen voor het verdwijnen van kleine deelpopulaties.

2.3 Aanbevelingen voor beheer en bescherming van de lokale populaties

Bosgeelster heeft geen actief beheer nodig. Het is wel wenselijk alle recente locaties in detail in kaart te brengen zodat bij ruiming van de beken rekening kan gehouden worden met de standplaatsen en zodat deze kunnen gevrijwaard worden van het dumpen van baggerspecie uit de beek. Een volledige en regelmatige herinventarisatie zou eveneens toelaten om een eventuele achteruitgang in kaart te brengen. Mocht hieruit blijken dat de soort op een aanzienlijk aantal plaatsen verdwenen is (wat voorlopig niet het geval lijkt te zijn) dan kan een herintroductieprogramma zinvol zijn. Een spontane herkolonisatie van standplaatsen waar de soort verdwenen is lijkt immers onwaarschijnlijk, gezien de slechte dispersiecapaciteit en de erg versnipperde bosrestanten in het gebied. Voor herintroductie moeten voormalige standplaatsen nog geschikt zijn en/of de oorzaken van de eventuele achteruitgang gestopt zijn. Het Agentschap Plantentuin Meise heeft ervaring met het ex situ bewaren van levende zaden die later kunnen gebruikt worden voor herpopulatie of herintroductie (<https://www.plantentuinmeise.be/nl/informatie/Zadenbank>).

Conclusie

Momenteel zijn er geen concrete aanwijzingen van een sterke achteruitgang van de populaties van bosgeelster langsheen de Molenbeek – Serskampse beek. Ondanks het feit dat deze beekvallei één van de belangrijkste groeiplaatsen herbergt van deze uiterst zeldzame soort in Vlaanderen, zijn de populaties erg klein en gefragmenteerd in kleine bosrestanten. Dit maakt de soort kwetsbaar. Een gedetailleerde, regelmatige herinventarisatie van de groeiplaatsen zou een beter zicht kunnen werpen op een eventuele achteruitgang en mogelijke maatregelen om eventueel verdwenen groeiplaatsen te herstellen. De inventarisatie kan dienen om de standplaatsen te vrijwaren bij beekruiming. Mochten er concrete aanwijzingen zijn voor een sterke achteruitgang dan kan herintroductie overwogen worden, vermits een spontane herkolonisatie onwaarschijnlijk lijkt.

Referenties

- Roucel F.A. (1792). *Traité des plantes les moins fréquentes qui croissent naturellement dans les environs des villes de Gand, d'Alost, de Termonst & Bruxelles, etc.* Paris, Bossange et Bruxelles: Lemaire.
- Stemgée D. (2000). De geele velt ajuin. *Wielewaal* 66(2):37-39.
- Van den Brecht P. (2006). *Gagea lutea* (L.) Ker-Gawl. Bosgeelster. In: Van Landuyt W., Hoste I., Vanhecke L., Van den Brecht P., Vercruyssen E., De Beer D. (editors). *Atlas van de Flora van Vlaanderen en het Brussels Gewest*. Brussel: Instituut voor natuur- en bosonderzoek, Nationale Plantentuin van België & Flo.Wer.
- Van Landuyt W., Hoste I., Vanhecke L., Van den Brecht P., Vercruyssen E., De Beer D. (2006). *Atlas van de Flora van Vlaanderen en het Brussels Gewest*. Brussel: Instituut voor natuur- en bosonderzoek, Nationale Plantentuin van België & Flo.Wer.